

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
Інститут психології імені Г. С. Костюка
Лабораторія історії психології ім. В.А. Роменця

*Всеукраїнська науково-практична
конференція*

**«ПСИХОЛОГІЯ В УКРАЇНІ:
ЄДНІСТЬ МИНУЛОГО ТА СУЧАСНОГО»**

(25 листопада 2011 року)

Київ – 2011

УДК 378(082):159.9

ББК 74.58+88я43

П 68

Друкується за ухвалою Вченої ради Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України
Протокол №№12 від 22.12.11 р.

Редакційна колегія:

Чепелєва Н.В., (заступник головного редактора), дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Моляко В.О.**, дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Балл Г.О.**, член-кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Боришевський М.Й.**, член-кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Карамушка Л.М.**, член-кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Смульсон М.Л.**, член-кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Балтвієць С.І.**, доктор психол. наук, професор; **Кокун О.М.**, доктор психол. наук, професор; **Швалб Ю.М.**, доктор психол. наук, професор; **Піроженко Т.О.**, доктор психол. наук, ст. н. с.; **Кісарчук З.Г.**, кандидат психол. наук, ст. н. с.; **Семенова Р.О.**, кандидат психол. наук, ст. н. с.; **Чена М.-Л.А.**, кандидат психол. наук, ст. н. с.; **Куценко Г.В.**, кандидат психол. наук, ст. н. с.; **Слободяник Н.В.**, кандидат психол. наук, ст. н. с.; **Турбан В.В.**, кандидат психол. наук, ст. н. с..

Провідні ідеї в українській психологічній думці: історія та перспективи :
П 78 матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ,
25 листопада 2011 року). – Ніжин : ПП Лисенко, 2011. – 132 с.

© Автори статей, 2011 р.

С.Д. Максименко

В.В. Турбан

Л.Н. Акімова

С.В. Баранова

І.В. Березовська

І.І. Бойчук

М.М. Бриль

О.М. Васильченко

Ю.О. Бахонкова

О.Я. Воеводина

Н.Д. Володарська

К.В. Гавришкова

Є.В. Гейко

О.О. Горова

О.Я. Грановська

О.Т. Губко

О.І. Дандур'як

Н.В. Даниленко

Т.М. Дегтяренко

Л.В. Дзюбка

владного ресурсу, що ще раз підтверджує розбірливість студентів у засобах досягнення успіху.

Впливаючи із вищезазначеного, варто наголосити щодо необхідності цілеспрямованого формування ціннісного ставлення до життя у студентів-майбутніх фахівців.

О.М. Назарук

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ОСОБИСТОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ В ПЕРІОД ДИТИНСТВА

Предметом вивчення гуманітарних та суспільних дисциплін являється життєвий шлях особистості та відповідно історія її життя. Серед усіх живих істот тільки людині надана унікальна можливість мати свою історію (С.Л. Рубінштейн), але якою буде ця історія вже залежить від самої людини. На життєву історію людини можуть вплинути як її індивідуальні особливості, так і соціальна чи суспільно-історична ситуація.

Життєвий шлях, так само як і його історія, твориться людиною щоденно, кожний час, щохвилино. На нашу думку, історія життєвого шляху – це динамічне явище, в основі якого знаходяться факти життя (вони сталі), а також ставлення людини до них (вони змінні).

Як відомо, період дитинства є початковою і надзвичайно важливою ланкою розвитку та становлення особистості дитини. Саме з цього періоду починає творитись життєва історія людини. Період дитинства здійснює сильний вплив на наступний шлях розвитку людини. Не все, що міститься у дитячій психіці зникає безслідно (Анциферова Л.І.). Психологічні структури не так легко руйнуються. Фактично кожний базовий конфлікт дитинства продовжує у певній формі існувати і у дорослої особистості. Перші ранні кроки зберігаються в її глибоких пластах психіки (Е.Еріксон). Загального відмирання психічних досвідів людини немає: у вигляді певних гештальтів (структур) вони залишаються у глибинах психіки, впливають на наступний розвиток (Б.Ананьев, В.А. Роменець).

Зв'язок між минулими та майбутніми формами поведінки виявляє психологія життєвого шляху. Все, що відійшло у минуле зберігає свої структури, які створювалися у великій емоційній напрузі. Ці структури минулого досвіду в особливих життєвих ситуаціях виходять на рівень свідомості та визначають мотивацію поведінки людини. Людина повертається до тих форм реагування, які були типовими для певного життєвого етапу (В.А. Роменець).

Період дитинства життя людини є найбільш насиченим (за психологічними та фізичними ознаками розвитку) і найбільш тривалим етапом з усього життєвого шляху. Цей період проходить усе людство і ставлення до дітей на різних історичних етапах має характерні відмінності. Так, виокремлюють такі стилі ставлення до дитини: стиль вбивства дитини – з античності до IV ст. н.е.; стиль залишення – IV–XIII ст. н.е.; амбівалентний стиль – XIV–XVII ст.;

нав'язливий стиль – XVIII ст.; стиль соціалізації – XIX–XX ст.; стиль допомоги – з середини XX ст. (Л. Де Моз). Останній сучасний стиль – стиль допомоги ґрунтується на значущості емоційних зв'язків між дитиною та батьками. Емоційна складова стосунків між дорослими та дитиною має безпосереднє значення для формування здорової особистості.

Для нормального розвитку дитини необхідні тепло та турбота, і щоб вони стабільно проявлялись з боку однієї особи (матері або іншої дорослої людини) (Дж. Боулбі) або ще й від декількох осіб (батька, дідуся, тітки, няні тощо) (Д. Пруг). Важливим є дотримання трьох умов у таких стосунках, вони повинні бути: насичені емоційним теплом; характеризуватись стабільністю, головне, бути безперервними і стійко повторюватись. Саме від недотримання стабільності контактів страждають вихованці дитячих закладів, особливо діти раннього віку (Прихожан А.М., Толстих Н.М.).

В світі інституцій, в якому доводиться перебувати дитині-вихованцю дитячих закладів, вона виступає у більшому ступені об'єктом, а не суб'єктом історії. Причетність до своєї долі, до своєї історії у дитини не відчувається, бо її доля твориться іншими (В.П. Суванські).

Сімейне виховання є тим чинником, який впливає на успішну соціалізацію дитини, на появу у неї адекватної ідентичності, на цілісне сприйняття світу дитиною (Н.М. Комарова, С.Л. Волинець, Н.В. Салабай, Г.М. Бевз, Н.Ю. Максимова), а у подальшому і дорослою особистістю. Особистість як свідомий суб'єкт усвідомлює не тільки оточуюче, але й себе у своїх стосунках з оточуючими (В.А. Роменець, С.Л. Рубінштейн, Л.С. Виготський, С.Д. Максименко).

Отже, важливою є допомога дитині з боку дорослої людини (матері, батька, вихователя, прийомними батьками), щоб змістовно наповнити її життя і написати (прожити) якісну її історію з самого дитинства.

Н.О.Нестерук

МОВА І ЗМІ ЯК ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ АБО НЕРІВНОСТІ

Тісний зв'язок мови та суспільства залишається поза сумнівами: мова не лише відбиває події реального життя, а й здатна впливати на них, красномовними прикладами чого, зокрема, є такі мовленнєві акти як проголошення війни чи винесення смертного вироку. Те, як мова зображує жінок та чоловіків, має неабиякий вплив на їхню роль та ставлення до них у суспільстві. І важливу роль у цьому відіграють засоби масової інформації, здатні у найкоротший термін донести інформацію до різних верств населення у найвіддаленіших куточках країни.

Безперечно, жінки та чоловіки неоднаково зображені у різних мовах світу, так само як неоднаковим є їхнє становище у різних країнах. Проте чисельні дослідження на матеріалах різних мов виявили наявність спільних рис зображення статей, серед яких наступні: 1. Зображення чоловіка як норми, а